

יד לסבתא

רויד פואנקינוס מפגיש באומץ בין צעירות לזיקנה. אבל הוא לא מתאפק והופך את סיפור האהבה המרגש הזה למשולש רומנטי

המזכרות

רויד פואנקינוס. תירגמה מצרפתית: לי עברון וזקנין, הוצאת כתר, 219 עמ', 94 שקלים

מאיה נסטלבאום דג

חיך לבכות בקריאת ספרים. מכיך לבכות כשפסקאות מתגרות, דדות, ממתנות לרדע שיגרשו את הסאה ולא יהיה מקום להכיל את כולן. לי זה קרה בקריאת "המזכרות" של רויד פואנקינוס בעמוד 146. לא נעים להורות, אבל לא היה מודי בר בשתי דמעות שמליות מלוות באננה, אלא בהתייפעות נוראה, שיליצה אותי להסתכל מסביב שאף אחד לא רואה, לקום, להביא חבילת טישו ולנסות לכבות בעזרתה את זכר סבא וסבתא שעודר הספר. ובכלל לא התכוונתי. אחרי "העדיד נות", שהיה ברבימכר בינלאומי, ליספתי בחשך את עטיפת "המזכרות" וחשבתי שכל מטרתו תהיה לנסות לפרוט לי על נימי הרגש. "העדידנות", שהיה כתוב כתיסריט ואף נהפך בהמשך לטרט, הויע בעיני ממאמץ להרשים את הקורא, לסחוט ממנו דמעות. ככר בחתימת "המזכרות" ממעגלה המספר, צעיר פריסאי שפורט את מולדליו המשפחתיים-היהודיים. הקורא פוגש אותו בפתחו של הסיפור בטקס לוויית סנו,

מלווה בתחושת החמצה בגלל הפרידה שלא התרחשה. בניסיון לשכך את החרד גשה הזאת פונה המספר אל מה שנשאר: סבתו הקשישה. המספר מלווה אותה אל סוף חייה, ובנקודה מסוימת פוגש בדרך את אהובתו, שלה המתין כל ימי חייו. "המזכרות" נאמן מבחינה ויזואלית לסגנון ה"פואנקינוס" הטיפוסי. לאחר כל פרק מודפס תיפיק בפונט אחר ומצייג זיכרון קטן של אותה הדמויות שהזכרה לעיל. סידור הפרקים היה מעניק גופך תלת-ממדי לספר. הממד הראשון הוא ההתרחשות העלילתית עצמה, המתקיימת במסגרת הסיפורית. הממד השני הוא אותם זיכרונות של דמויות אחרות המבליחות בעלילה ומפריעות לה לסירוגין. אלו הם זיכרונות נות קטנים, פרטיים ומחודדים, שנוגעים במחשבות האינטימיות ביותר של דמויות מזכרות. כיצד ידע פואנקינוס, למשל, על מה חשב אנטוני גאודי ברגע מותו? הממד השלישי מפתיע: זה סיפור בתוך סיפור, שבו המספר מתאר כיצד הוא מנסה לכתוב ספר משלו ולא מצליח. והוא עושה את כל המאמצים האפשריים כדי שזה יקרה. בין השאר הוא מארגן לעצמו את התפאורה המושלמת לכותב מתחיל, בהיותו תורן לילה ברלפק בקבלה במלון קטן.

מבחינת תוכנו מפגיש הספר בין צעיר וזיקנה: בין תחילת החיים, לפני שמשוהו משמעויות קרה והכל עוד לפנינו ונתון לבחירתנו, לבין סופם, ברגע שנאחזים בהם בניסיון אחרון לתיקון, לגאולה. המספר הוא אמנם בחור צעיר, אבל גיבורת הסיפור היא סבתו הזקנה. קשה היה להימנע מלהזכיר בספר "הזקן בן המאה שיצא מהחוק ונעלם"; אם פואנקינוס קרא את ספרו של יונס יונסון, הוא ערך לו תיקון בספרו. כותב של הגיבור היא התשר בה הנשית המשוכללת לאלן קרלסון בן המאה. גם היא, בגמלוניות חנינית, מנסה להשכין שלום בנפשה לקראת המוות. הסנסו פאנשה שלה הוא נכרה, שמשכין אותה בזיכרונה, בזיכרון בני המשפחה ואף בזיכרונה של הקורא. הוא גם משתף פעולה עם גחמותיה השוכבות, שלא נאמרות בקול רם. כמו במציאות, גם בסיפור נמהלת הזיקנה בילדות. לפני הפרידה, זקנים רבים חוורים להיות ילדים. כך הופך הנכד להיות הורה האחראי על סבתו. הוא נשלח לטפל בסבתו על ידי אביו, שמטפל ביני תיים בסבתו החולה, הלא היא אמו של המספר. ומשום מה, המספר רבך בסבתא ולא באם.

רויד פואנקינוס. ניסיון אחרון לתיקון
פואנקינוס

פואנקינוס שולט היטב בטקסט שלו. כתיבתו יציבה ומתונה והיא מחולקת בסדר מופתי לתבניות. אלה הם זיכרונות של אנשים מבוזרים, אבל הוא מצליח להציע את הטקסט בין עבר, הווה לעתיד. הוא ממקם את העלילה בשנת 2003 מבלי לכתוב זאת מפורשות. הקורא יכול להסיק זאת מאירוע מטאורולוגי שהתרחש באותה שנה. האירוע קשור גם הוא לזקני צרפת, שכן באותו קיץ קשה מתו יותר מ-10,000 זקנים. "אחרי כך נעשה הקיץ והוא רצחני. הזקנים נגמלו מן האפוק ובבת אחת כבשו את חרדי המתים. גם זו דרך למחות. (...)

לפתע התגלו גברים ונשים נוטשים, שמתים לברם בירדותיהם" (עמ' 34). גם שמו של הספר מתייחס לעבר. נרמה שהשם במקור בצרפתית Les Souvenirs אמור היה להיתרגם כ"זיכרונות". הכותרת המקורית בצרפתית עשויה להתאים יותר אם מתייחסים לאותם תיפיקים שמציעים וזכרון אחד בלבד. בהוצאה בחור להתייחס אל הכותרת הצרפתית באופן מוחשי ולקרוא לספר "המזכרות". Souvenirs הם זיכרונות, אך גם אותם הפצים שקונים תיירים בארץ וזה וכאשר מסתכלים עליהם בבית, נזכרים בטילו, במקומות, בחוויות ובאנשים. הניסיון להפוך את גונטלגיה הרוחנית (ויכח רונות) להפך מוחשי (מזכרות) הוא מקורי, אך לא תמיד מתמוגג באופן הימוני עם קורי העלילה ועם אחורי הקלעים של הסיפור. "המזכרות" יכול היה להיות ספר שונה, ספר שבו נכד נותן יד לסבתו הקשישה ומלווה אותה לאורך המעבר הגורד של הפרידה מהחיים. אבל פואנקינוס, סופר רומנטי, אינו יכול לסרב למשיכה הטבעית שלו לכתוב סיפורי אהבה. לכן מבליחה לחייו של המספר הרווק והמתבודד בחורה צעירה ומושכת. בעיצומה של הדרמה המרובינית מתלקח רומן רומנטי, שטיס את העלילה מהנושא החשוב שלה, ואף משכיח אותו. ליתר צדק לידע מני לעוצר.

Les Souvenirs / David Foenkinos